

1
29/1981

Slovenský národopis

Na obálke: Ludová rozprávačka a poetka Judita Urbanová, narodená 29. apríla 1900 v Lipovci – slúžka, neskoršie roľníčka, a Ondrej Urban, narodený 21. januára 1900 na Slizkom – vápeničiar, košíkár, roľník, robotník. Z pripravovanej zbierky dr. Márie Prasličkovej „Spomienky a poézia Judity Urbanovej“. Foto Gabriel Kladek

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA
Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová,
Igor Krišteľ, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera
Nosálová, Adam Pranda, Antonín Robek

1

29 / 1981

***Slovenský
národopis***

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA

VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com
www.cejsh.icm.edu.pl
www.cceol.de
www.mla.org
www.ulrichsweb.com
www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

ŠTÚDIE

Milan Leščák: Seminár „Žánre folklórnej prozaickej tradície v súčasnosti“ (úvod) 5

Viera Gašparíková: Problematika špecifickosti prozaických druhov a súčasné ústne podanie 6

Ján Michálek: Spomienkové rozprávanie a spomienková literatúra . . . 17

Dušan Ratica: K charakteristike poverového rozprávania 23

Mária Kosová: Kategória rozprávača folklórnych žánrov 29

Libuše Volbrachtová: Úloha jednotlivce jako nositele folklórnej tradície 35

Dagmar Klímová: Soudobá tradície jako podklad rekonstrukce folklóru starších epoch 42

Bohuslav Beneš: Žánrové příznaky slovesných projevů zvykoslovného cyklu 51

Milan Leščák: O asimilácii foriem kontaktnej a technickej komunikácie . 59

Antonín Satke: Na okraj lidové anekdoty 65

Peter Liba: K niektorým otázkam typológie príjemcu folklórneho textu . 71

Viliam Marčok: Folklórna próza a dieťa (súčasná prax, stav a perspektívy bádania) 82

Marta Šrámková: Funkce vyprávění u školní mládeže 89

Václav Hrníčko: Cesty působení folklórnej a nefolklórnej prózy na dětský kolektiv a formování jeho vypravěčského repertoáru 96

Vilmos Voigt: Otázky folklorizmu a detského folklóru v súčasnom skúmaní folklóru 101

Zora Vanovičová: Detský folklór a vplyv hromadných oznamovacích prostriedkov 107

MATERIÁLY

Josef Jančář: Lidová výroba a její vývojové proměny 112

DISKUSIA — GLOSÝ

Zora Rusnáková: Skice k systémovému vymedzeniu etnografie 123

ROZHLADY

Za Christom Vakarelskim (Ján Podolák) 136

RECENZIE A REFERÁTY

Dítě a tradice lidové kultury (Marta Sigmundová) 139

V. Olivová: Lidé a hry (Soňa Švecová) 141

J. Máchová: Úloha rodiny v socialistické společnosti (Viera Pilátová) . 142

J. Okrucký—V. Kautman: Výtvarník a dřevo (Jarmila Paličková-Pátková) 143

Problémy etničeskoj geografii i kartografii (Peter Slavkovský) 144

Narodna tvorčist ta etnografija (Mikuláš Nevrlý) 146

L. Ch. Feoktistova: Zemledelje u Estoncev 18 — načalo 20 v. (Peter Slavkovský) 148

Š. Š. Gadžijeva: Očerki istorii semji i braka u Nogajcev 19 — načalo 20 veka (Viera Pilátová) 150

A. A. Žaborjuk: Ukrajinjskij žyvopys

doby sereďnovyččja (Mikuláš Mušinka)	151
A. D. Dridzo: Etnokulturnyje processy v Vest-Indii (Jaroslav Čukan)	152
Wieś Rudawa i jej okolice (Jarmila Paličková-Pátková)	154
A. Zambrzycka-Kunachowicz: Zwyczajowe formy spółżycia społecznego (Jarmila Paličková-Pátková)	155
E. Siatkowska: Zachodniosłowiańskie zawołania na zwierzęta (Rudolf Šrámek)	157
T. Hofer — E. Fél: Magyar népművészet (Izabela Danterová)	158
L. Takács: Irtásgazdálkodásunk emlékei (Soňa Švecová)	160
A magyar tanyarendszer múltja (Soňa Švecová)	161
K. Kumer: Etnomuzikologija (Soňa Švecová)	162
K. Ranke: Die Welt der einfachen Formen (Karel Horálek)	164
M. Ivanová-Šalingová — Z. Maníková: Slovník cudzích slov (Viera Gašparíková)	166
Výzva Výboru Matice slovenskej	167

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Милан Лешчак: Семинар „Жанры фольклорной прозаической традиции в современности“ (введение)	5
Вера Гашпарикова: Проблематика специфичности прозаических видов и современное устное исполнение	6
Ян Михалек: Рассказы-воспоминания и литература воспоминаний	17
Душан Ратица: К характеристике поверий	23
Мария Косова: Категория рассказчика фольклорных жанров	29
Либуше Волбрахтова: Роль индивида как носителя фольклорной традиции	35
Дагмар Климова: Современная традиция как основа реконструкции фольклора старших эпох	42
Богуслав Бенеш: Жанровые признаки словесных проявлений обрядового цикла	51
Милан Лешчак: Об ассимиляции форм контактной и технической коммуникации	59
Антонин Сатке: По поводу народного анекдота	65

Петер Либа: К некоторым вопросам типологии воспринимающего фольклорного текста	71
Вильям Марчок: Фольклорная проза и ребенок (современная практика, состояние и перспективы исследования)	82
Марта Шрамкова: Функция рассказывания у учащейся молодежи	89
Вацлав Грничко: Пути воздействия фольклорной и нефольклорной прозы на детский коллектив и формирование его репертуара рассказывания	96
Вилмош Воигт: Вопросы фольклоризма и детского фольклора в современном исследовании фольклора	101
Зора Вановичова: Детский фольклор и влияние на него средств массовой коммуникации	107

МАТЕРИАЛЫ

Йосеф Янчарж: Народное производство и его эволюционные изменения	112
--	-----

ДИСКУССИЯ — ГЛОССЫ

Зора Руснакова: Эскизы к системному разграничению этнографии	123
--	-----

ОБЗОРЫ

Памяти Христа Вакарелского (Ян Подолак)	136
---	-----

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Milan Leščák: Das Seminar „Die Genres der prosaischen Folkloretradition in der Gegenwart“ (Einleitung)	5
Viera Gašparíková: Zur Problematik des spezifischen Charakters der Prosagattungen und die heutige mündliche Überlieferung	6
Ján Michálek: Die Erzählung aus der Erinnerung und die Memoirenliteratur	17
Dušan Ratica: Zur Charakteristik der abergläubischen Erzählungen	23
Mária Kosová: Die Kategorie des Erzählers von Folklorewerken	29
Libuše Volbrachtová: Die Rolle des Individuums als Träger Folkloretradition	35

Dagmar Klímová: Die heutige Tradition als Unterlage zur Rekonstruktion der Folklore früherer Epochen	42
Bohuslav Beneš: Die Gattungsmerkmale der literarischen Äusserungen im Brauchtumszyklus	51
Milan Leščák: Die Assimilation der Formen der Kontakt- und der technischen Kommunikation	59
Antonín Satke: Einige Randbemerkungen über den Volkswitz	65
Peter Liba: Einige Fragen zur Typologie der Rezeption von Folkloretexten	71
Viliam Marčok: Die Folkloreprosa und das Kind (Heutige Praxis, Zustand und Perspektiven der Forschung)	82
Marta Šrámková: Die Funktion des Erzählens bei der Schuljugend	89
Václav Hrníčko: Die Wirkungswege der Folklore- und der Nichtfolkloreprosa auf das Kinderkollektiv und auf die Formung seines Erzählrepertoires	96
Vilmos Voigt: Fragen des Folklorismus und der Kinderfolklore in der heutigen Folkloreforschung	101
Zora Vanovičová: Die Kinderfolklore und der Einfluss der Massenmedien auf die Kinder	107

MATERIALIEN

Josef Jančář: Die volkstümliche Produktion und ihre Wandlungen	112
--	-----

DISKUSSION — GLOSSEN

Zora Rusnáková: Die Skizzen zur Systemdefinition der Ethnographie	123
---	-----

RUNDSCHAU

Christo Vakarelski ist gestorben (Ján Podolák)	136
--	-----

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

Milan Leščák: The Seminar "Genres of the Folklore Prosaic Tradition in the Present" (Introduction)	5
---	----------

Viera Gašparíková: Problems of the Specific Character of the Prosaic Kinds and the Present Tradition	6
Ján Michálek: The Remembrance Narration and the Memoirs	17
Dušan Ratica: On the Characteristic of the Superstition Narration	23
Mária Kosová: The Category of the Folklore Genres Teller	29
Libuše Volbrachťová: The Role of an Individual as a Bearer of the Folklore Tradition	35
Dagmar Klímová: The Present Tradition as a Support for the Reconstruction of the Older Epoch Folklore	42
Bohuslav Beneš: The Genres' Marks of the Literary Expressions of the Custom Cycle	51
Milan Leščák: On the Assimilation of the Forms of the Contact and Technical Communication	59
Antonín Satke: The Folk Anecdote	65
Peter Liba: Some Questions on the Typology of the Receiver of the Folklore Text	71
Viliam Marčok: The Folklore Prose and the Child (Present Practice, State and Research Perspectives)	82
Marta Šrámková: The Function of Narration with School Youth	89
Václav Hrníčko: Ways of Action of the Folklore and Nonfolklore Prose on the Children Collective and on the Forming of its Narrative Repertory	96
Vilmos Voigt: Questions of Folklorismus and Children Folklore in the Present Research of Folklore	101
Zora Vanovičová: The Children Folklore and the Influence of Mass-media	107

VARIOUS MATERIAL

Josef Jančář: The Folk Production and its Developing Changes	112
--	-----

DISCUSSION

Zora Rusnáková: The Outline for the System Determining of the Ethnography	123
---	-----

COMMENTARY

Christo Vakarelski is dead (Ján Podolák)	136
--	-----

BOOKREVIEWS AND REPORTS

DETSKÝ FOLKLÓR A VPLYV HROMADNÝCH OZNAMOVACÍCH PROSTRIEDKOV

ZORA VANOVIČOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Súčasnému detskému prozaickému a veršovému folklóru venovala slovenská folkloristika doteraz pomerne malú pozornosť. Detský folklór sa obyčajne chápe ako samostatný komplex folklórnych prejavov detí či pre deti, ktorý však možno chápať aj ako základ, a v istom zmysle i zákonité vývinové štádium folklórnej tvorby vôbec, preto by si táto problematika zasluhovala väčší záujem odborníkov. Niektoré vedné disciplíny (napr. estetika, umenoveda, psychológia) sa už dlhšie venujú otázkam vývoja prvých prejavov tvorivých schopností detí. Otázky detskej slovesnej tvorby sú prirodzene spojené s problematikou vývinu celkových jazykových, poznávacích, emocionálnych a tvorivých schopností dieťaťa-osobnosti ako budúcej dospelaj bytosti. Slovesný prejav sa vyvíja zároveň s ostatnými zložkami jeho psychofyzických prejavov a v prvých štádiách ani nemožno sledovať jeho vývoj samostatne.

V prvých štádiách detský slovesný prejav súvisí najmä s pohybovými hrami a postupne i s výtvarným prejavom, ktorý je jedným z významných podnetov pre rozvoj predstavivosti, a s ktorým v priebehu jednotlivých štádií vývoja spoluexistuje, dokonca možno sledovať i isté analógie v ich vývoji. Estetika rozoznáva niekoľko zákonitých štá-

dií vývoja detského výtvarného prejavu od kreslenia chaotického „systému“ čiar, ktorý chápe ako prípravné štádium k tematickej kresbe, teda ako konštruktívnu, „programovú“ hru, cez obdobie, v ktorom kresba prechádza od mnohoznačnosti grafických kódov k jednoznačnému znázorňovaniu vecí pomocou ich najdôležitejších znakov a smeruje k čo najúplnejšej výpovedi o téme symbolikou, pomenúvaním vecí a príbehom, po štádium realistického prejavu, kedy dieťa opúšťa symbolický kód, napodobňuje a dokáže hlbšie analyzovať formu, zároveň však stráca schopnosť tvorivej hry.¹ Takto načrtnutý vývinový proces možno sledovať približne i vo vývoji slovesnej tvorby detí. Prvé štádium analogické s prvotným tvorivo-chaotickým systémom kresby možno vidieť v štádiu, kedy sa dieťa učí používať a tvoriť slová. Jazykovedci konštatovali, že deti, keď začínajú rozprávať, pretvárajú jazyk, slová v pravom zmysle tým, že ich používajú v logickejšej forme ako je ich ustálená forma spisovná (napr. časujú piť — ja pim, ty piš; alebo existujú vedľa seba dve rovnocenné formy: vziať — on vzial aj vezol). Významnú úlohu pri tvorení slov zohráva v tomto období asociácia podľa princípov asocičných zákonov dotyku v priestore a čase a zákona podobnosti

(napr. staršia forma slova písať môže byť „kajif“, odvodená od slova „kaji“ — skaly, ktorými dieťa začalo čarbať najskôr; iná forma slova v cudzom jazykovom prostredí môže byť napr. „šribkať“, prispôbená nemeckej forme). V ďalšom štádiu postupne prechádza dieťa k skutočnej hre so slovami, k experimentovaniu s nimi, skúšaníu ich nosnosti a variabilnosti pomocou logickej asociácie (napr. upratovačka, ktorá v škôlke riadi, je riaditeľka, studená chladnička je studnička, hrebeňom sa vlasy zahrebeňujú, kto skáče ako žaba, žabkuje). Dôležitým prvkom tvorenia slov a pomenúvania vecí je rytmus, ktorý vedie často k absurdnému spájaniu slov v prozaickom či poetickom útvare. Slová, asociácie, predstavy, hodnotenia sa postupne fixujú v detskom vedomí do relatívne ustáleného súboru z rozprávaných, hraných, čítaných obsahov, ktoré sa k dieťaťu dostávajú cez dospelých. Tieto sa v detskej tvorbe prelínajú so skutočnosťou ako ju dieťa vidí a chápe, a opakujú sa v rôznych kombináciách podľa asociačných zákonov novosti, častosti i zákona živosti ako ustálené motívy v celom jednom vývinovom období.

Prvé výtvarné prejavy podnecujú dieťa pomenúvať veci a rozprávať o kresbe. Kresba tiež začína byť v tomto období „naratívna“, tematická a v názvoch kresieb a rozprávání o nich možno vidieť už počiatok tvorby skutočného príbehu. Zároveň s prvými kontaktmi so skupinou vrstovníkov začínajú deti opakovať veršované posmešky, hry, a vyčítanky, charakteristické pre folklórny prejav tejto vekovej kategórie. Rozhodujúcim činiteľom pre napojenie dieťaťa na detskú folklórnu tradíciu, pre prechod od individuálnej tvorby aj ku kolektívnej, je pôsobenie kolektívu. V tomto období možno už hovoriť o vývine slovesného folklórneho prejavu samostatne ako prejave kolektívnom oproti výtvarnému prejavu, ktorý nie je viazaný na kolektív, skôr naopak, ak u die-

ťaťa pokračuje, vyžaduje si individuálny vývoj tvorivej osobnosti a koncentráciu na inú sféru zmyslových zážitkov. Približne v období prvých rokov školskej dochádzky dieťa si už dokáže veľmi presne zapamätať a opakovať obsah, k čomu ho vedie i škola, rýchlo si rozširuje rozhľad, zžíva sa s kolektívom a začína aktívnym životom žiť aj detský folklór v svojom pravom význame. V repertoári staršej vekovej kategórie detí dominuje v súčasnosti vtip, hádanka a humoristický príbeh, prípadne ich rôzne kombinácie (hádkanový vtip, hádkanové hry s poslucháčom, humoristický príbeh s hádankou).

Z naznačeného vývinového procesu možno od jeho počiatkov sledovať vplyvy, ktoré pôsobia na detskú tvorbu, obsahy a látky, z ktorých sa táto tvorba živí. Základným spoločným menovateľom týchto vplyvov je emocionálny zážitok, zážitok reálnej skutočnosti ako aj zážitok hry, čítaných, videných obsahov, zážitok tvorby, predstáv, zvukov a rytmu i zážitok skupiny integrovanej vyjadrením spoločného názoru prostredníctvom slovesného prejavu, v ktorom vývin dospieva už k spoločenskej funkcii a nadobúda sociálny význam. Bohuš K o v á č vo svojej podnetnej esejistickej úvahe o svete dieťaťa a umeleckej fantázii zdôrazňuje význam emocionálnej hodnoty modelu reality vo vedomí, kde emocionálne prežívanie poznaných i nepoznaných právd mení umeleckou tvorbou ríšu prírodnej nevyhnutnosti na ríšu duchovnej slobody, a je podmienkou duševnej rovnováhy osobnosti. Najhlbší zmysel umenia v najvšeobecnejšom zmysle definuje ako úsilie zvyšovať emocionálnu hodnotu modelu sveta, ktorá nezávisí od toho ako pravdy poznáme, ale ako ich žijeme, a tým dopĺňa logickú hodnotu sveta.²

Hromadné oznamovacie prostriedky nepopierateľne silne pôsobia na emocionálny svet človeka. Poskytujú emocionálne zážitky, isté vzory správania a

hodnotenia, prebúdajú potreby, záľuby, životné ciele a sú tak dôležitým nástrojom socializácie.³ Výskumy psychológov ukázali, že hromadné oznamovanie prostriedky pôsobia silnejšie a sugestívnejšie na vnímateľov menej informovaných a s nižším vzdelaním, zvlášť významnú úlohu zohrávajú v období ustalovania a dospievania individua, zasahujú ho v hĺbkových oblastiach psychiky.⁴ Tieto účinky hromadného oznamovania však doteraz neboli dostatočne preskúmané. Okrem pozitívnych vplyvov objavujú sa i dôsledky disfunkčné, nežiadúce pre jednotlivca i spoločnosť, ktoré v dnešnom rozsahu a pôsobnosti hromadného oznamovania sú veľmi ťažko regulovateľné a ovládateľné.⁵ Medzi disfunkčné dôsledky možno radiť otupenie vnímavosti, brzdenie tvorivosti a rozmanitosti kultúrnych činností vplyvom prenosu štandardizovaných hodnôt, oslabenie kritickej schopnosti, konformizmus, deformujúci nátlak rôznorodých informácií a ich interpretácie.

Aj pri bežnom prieskume repertoáru detského folklórneho prejavu v mestskom prostredí možno zachytiť niekoľko okruhov tém, ktoré obsahujú záujmové sféry detí, a ktoré možno chápať i ako výraz „slovného chovania“ P. Janeta.⁶ Vedľa bežných tém vzťahov detí a dospelých, témy zvierat, možno tu objaviť tému komických hrdinov, ktorí svojou naivitou a humorom blízki detskému svetu prešli sem svojsky transformovaní z filmových grotesiek či dobrodružných filmov (Vinetou, Old Shaterhand, Laurel a Hardy), ale aj témy absurdné, čierny humor, v istom zmysle témy tabuizované, ktoré zaberajú v súčasnom detskom repertoári významné miesto. Sú to té-

my, ktoré prechádzajú u dospelých cenzúrou zábran (napr. smrť, krutosť, sadizmus, i keď v humoristickej polohe), v detskom humore sa tieto témy práve zdôrazňujú a preferujú s úplnou voľnosťou. Ich pomerne vysoká frekvencia v detskom repertoári môže signalizovať určité disfunkčné posuny v psychike detí práve preto, že je veľmi ťažké kontrolovať všetko, čo na deti pôsobí. Prieskumy ukázali, že deti čítajú a sledujú rôznorodé orientačné i zábavné obsahy, ktoré i napriek svojmu výchovnému pôsobeniu neprimeranosťou veku dieťaťa majú veľký podiel na prenášaní napätia a neistoty a stávajú sa psychickou záťažou. Takéto účinky môže vyvolávať množstvo kriminálnych, vojnových tém, či fantastických tém hororových, deťom ľahko dostupných v televízii, ktoré sa fixujú v detskom vedomí. Ak detský folklór presúva tieto témy do polohy humoru, možno na jednej strane vidieť v transformácii ich významu psychologickú obrannú reakciu, na druhej strane však môže byť táto skutočnosť ukazovateľom i ďalších dôsledkov v pôsobení na formovanie vedomia a morálky dieťaťa, ktoré môžu viesť k ľahostajnosti a zľahčovaniu najväznejších a tragických vecí ľudského sveta.

Folkloristický výskum zaznamenáva mnohé fakty, ktoré by mohla lepšie osvetliť psychológia a sociológia. Pôsobenie dnešných civilizačných premien a vplyvov, najmä v súvislosti s hromadnými oznamovacími prostriedkami a ich zásahom do vnútornej štruktúry individua, by malo opodstatňovať zvýšený záujem o túto problematiku, pretože ich účinky sa prejavujú vo všetkých sférach ľudskej činnosti.

- 1 KOVÁČ, B.: Svet dieťaťa a umelecká fantázia. Bratislava 1964, s. 35—42.
- 2 KOVÁČ, B.: c. d., s. 13—18.
- 3 HELUS, Z.: Psychologické problémy socializace osobnosti. Praha 1973, s. 122.
- 4 MALETZKE, G.: Psychologie hromadného sdělování. Seš. Novin. 3, 1968, s. 97—98, 113.
- 5 WRIGHT, CH. R.: Sociologie hromadného sdělování. Seš. Novin. 3, 1968, s. 13—15.
- 6 Podľa PIAGET, J.: Psychologie inteligence. Praha 1970, s. 33.

ДЕТСКИЙ ФОЛЬКЛОР И ВЛИЯНИЕ НА НЕГО СРЕДСТВ МАССОВОЙ КОММУНИКАЦИИ

Резюме

В статье рассматривается развитие и перспективы детского фольклора как основы и закономерной стадии развития фольклорного творчества. Стадия развития детского словесного творчества рассматривается параллельно с другими элементами детских проявлений (прежде всего с изобразительными проявлениями), намечается постепенное приобретение им самостоятельности в процессе сближения ребенка с коллективом сверстников и формирование детского устного репертуара главным образом на основе эмоциональных переживаний. Эмоциональное воздействие средств массовой коммуникации и сильное их влияние на формирование личности, наряду с положительными, имеет и дисфункциональные последствия, нежелательные для индивида и общества. Исследования показали, что дети читают, смотрят и слушают материалы, разнообразные по ориентации и содержанию, которые и вопреки своему воспитательному воздействию, вследствие несоответствия возрасту ребенка, в значитель-

ной мере участвуют в переносе напряженности и неуверенности и становятся психической нагрузкой. Такое действие может вызвать множество криминальных, военных тем или фантастических тем с элементами ужасов, легко доступных детям в телепередачах. В детском фольклоре в сравнительно большой мере встречаются темы абсурдные, „черный юмор“, в некотором смысле темы запретные (смерть, жестокость, садизм) в юмористической форме, которые могут сигнализировать об определенных дисфункциональных сдвигах в психике детей. Смещение этих тем в плоскость юмора может быть, с одной стороны, психологической защитной реакцией, с другой стороны, этот факт может быть и показателем других последствий в воздействии на формирование сознательности и морали ребенка и вести к равнодушию и легкомыслию по отношению к важным и трагическим вопросам мира человека. Поэтому следует уделять этой проблематике повышенное внимание.

DIE KINDERFOLKLORE UND DER EINFLUß DER MASSEN MEDIEN AUF DIE KINDER

Zusammenfassung

Im vorliegenden Beitrag befaßt sich der Autor mit der bisherigen Entwicklung und mit den Perspektiven der Kinderfolklore als der Basis und eines gesetzmäßigen Entwicklungsstadiums des gesamten Folkloreschaffens. Er skizziert die einzelnen Stadien der Entfaltung des dichterischen Schaffens der Kinder parallel mit anderen Komponenten ihrer künstlerischen Aktivität (vor allem mit ihren bildnerischen Äußerungen) und beschreibt, wie sich dieses Schaffen der Kinder im Zusammenhang mit der Anpassung des Kindes an das Kollektiv seiner Altersgenossen allmählich selbständig macht und wie ein mündliches Repertoire der Kinder besonders auf der Grundlage emotionaler Erlebnisse entsteht. Die emotionale Wirkung der Massenmedien und ihr gewaltiger Einfluß auf die Formung der kindlichen Persönlichkeit hat jedoch neben positiven auch disfunktionelle Folgen, die sowohl für das Individuum als auch für die Gesellschaft unerwünscht sind. Die Untersuchungen haben erwiesen, daß die Kinder verschiedene berichtende und unterhaltende Sendungen verfolgen, die wegen ihres, dem Alter des Kindes nicht angemessenen Charakters, trotz der erzieherischen Absichten ihrer Autoren viel dazu beitragen,

im Gemüt des Kindes Spannung und Unsicherheit hervorzurufen, was zu einer psychischen Belastung führt. Eine solche unerwünschte Wirkung können besonders allzu häufige Sendungen über kriminelle und Kriegsthemen sowie phantastische Horrors hervorrufen, die den Kindern im Fernsehen leicht zugänglich sind.

In der Kinderfolklore kommen in humoristischer Gestalt häufig auch absurde Themen vor, schwarzer Humor und in gewissem Sinn tabuisierte Themen (Tod, Grausamkeit, Sadismus). Dies signalisiert gewisse disfunktionelle Verschiebungen in der Psychik der Kinder. Die Verschiebung dieser Themen ins Humoristische kann einerseits eine psychologische Abwehrreaktion sein, andererseits kann dieses Phänomen auch ein Anzeichen negativer Folgen des Einflusses der Massenmedien auf die Formung des Bewußtseins und der Moral des Kindes sein. Diese Auswirkungen können bei den Kindern Gleichgültigkeit gegenüber den wichtigsten Fragen der Menschheit hervorrufen und zu einer Bagatellisierung der ernstesten und tragischsten Dinge der Welt führen. Es ist deshalb erforderlich, dieser Problematik größere Aufmerksamkeit zu widmen.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 29, 1981, číslo 1

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
PhDr. BOŽENA FILOVÁ, CSc.

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emilia
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan
Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Výmer SÚTI č. 8/6.

Rozširuje Poštová novinová služba, objed-
návky vrátane do zahraničia a predplatné
prijíma PNS — Ústredná expedícia a do-
voz tlače, Gottwaldovo nám. 6/VII, 884 19
Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1980

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 29, 1981, № 1

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Боžена Филова и Д-р Вера
Гаšпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 29, 1981. Nr. 1. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašpariková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 29, 1981, No. 1

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašpariková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 29, 1981, No. 1

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et

PhDr. Viera Gašpariková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

